

ARHITEKTURNO OBLIKOVANJE V ŠOLI

Bea Tomšič Amon

Arhitekturno oblikovanje v šoli

Avtorica izr. prof. dr. Bea Tomšič Amon

Recenzija izr. prof. dr. Tilen Žbona,
Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem in
doc. dr. Robert Potočnik,
Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

Lektoriranje Ana Brvar, Samo Amon

Izdala in založila Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani
Zanjo izr. prof. dr. Janez Vogrinc, dekan

Oblikovanje naslovnice Bea Tomšič Amon

Slika na naslovnici Bea Tomšič Amon

Oblikovanje in priprava Bea Tomšič Amon

Dosegljivo na https://zalozba.pef.uni-lj.si/index.php/zalozba/catalog/category/brezplacne_publicacije.

1. elektronska izdaja
Ljubljana, december 2021

© Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 2021

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 87133955](https://nuk.ub.uni-lj.si/COBISS.SI-ID/87133955)

ISBN 978-961-253-289-5 (PDF)

KAZALO	
KNJIGI NA POTI	5
1. O ARHITEKTURI	9
Zaznava prostora kot specifična izkušnja	10
Zaznava prostora kot »kulturna situacija«	13
Zaznava prostora kot osnova izkušnje arhitekture	14
Človek v mestu	15
Različni avtorji o arhitekturi	17
Maurice Merleau Ponty: O fenomenu izkušnje prostora	17
Gaston Bachelard: Poetika prostora	18
Rudolf Arnheim: Izkušnja prostora s stališča psihologije umetnosti	20
Christian Norberg Schulz: praksa arhitekture	24
Kevin Lynch: Opis mestne podobe	29
Bernard Tschumi: Arhitektura kot dogodek in gibanje	35
Arhitekt in ustvarjanje prostora: raziskovanje oblikovnih možnosti in konceptualizacija prostora	39
Razumevanje arhitekturnega prostora pri otroku	49
2. RAZVOJ USTVARJALNOSTI V PROSTORU	53
Definicije ustvarjalnosti	53
Različni avtorji o ustvarjalnosti	55
Claude Lévi- Strauss	55
Bruno Munari	57
Edward de Bono	71
Barica Marentič Požarnik	72
Bogomil Karlavaris	74
Pogoji in postopki za razvoj ustvarjalnosti	74
Ustvarjalnost in arhitekturno oblikovanje	78
3. IZBRANE VSEBINE ARHITEKTURNEGA OBLIKOVANJA	80
Trajnostni razvoj in varovanje arhitekturne dediščine: ključne vsebine sodobne vzgoje za prostor	80
Oblike prostora in vrste gradenj	87
Oblike prostorov masivne gradnje	89
Oblike prostorov skeletne gradnje	91
Oblike prostorov ploske gradnje	94
Digitalno načrtovanje in vrste gradenj	96
Vrsta gradnje in izdelava tridimenzionalnih modelov	99
Barva v arhitekturi	102
Vloga barve v arhitekturi	106
Barva v likovnih nalogah iz arhitekturnega oblikovanja	116

	Oprema kot sestavni del arhitekturnega prostora	119
	Oprema in vrste prostorov	119
	Osnovno načelo: skrbno načrtovanje	122
	Funkcionalna ureditev prostorov	124
	Osvetlitev	125
	Oprema prostora in likovne naloge iz arhitekturnega oblikovanja	126
	4. LIKOVNI MOTIV PRI ARHITEKTURNEM OBLIKOVANJU	133
	Oblikovalni proces arhitekturnega oblikovanja od forme do dizajna	133
	Načrtovanje likovnega motiva	136
	5. LIKOVNE TEHNIKE OBLIKOVANJA V PROSTORU	139
	Tridimenzionalni modeli pri arhitekturnem oblikovanju	140
	Izbor likovne tehnike za izdelavo makete	144
	Barva v maketah načrtovanih objektov	149
	Digitalna orodja	153
	Arhitekturno oblikovanje v šoli in digitalna orodja	154
	6. IZKUŠENJSKO UČENJE: OSNOVNI DIDAKTIČNI PRISTOP PRI POUČEVANJU ARHITEKTURNEGA OBLIKOVANJA	160
	Izhodišče: John Dewey in pomen izkušnje	161
	Estetska izkušnja	162
4	Izkušnja v teorijah o učenju	163
	Štiristopenjski model metode izkušnjskega učenja	164
	Faze modela izkušnjskega učenja in Kolbov štiristopenjski model	166
	Model učnih modalitet	168
	Učne modalitete in stili učenja	169
	Aktiviranje notranjih procesov v izkušnjskem učenju	172
	Kritične misli o Kolbovi teoriji	176
	Načrtovanje učnega procesa na podlagi izkušnje arhitekturnega prostora	177
	7. IZHODIŠČA ZA NAČRTOVANJE POUKA	180
	Likovna načela in uresničevanje ciljev predmeta	180
	Učna priprava kot zapis ustvarjalnega načrtovanja	183
	8. DIDAKTIČNA_SREDSTVA	188
	Vizualna didaktična sredstva	188
	9. VREDNOTENJE UČENČEVIH DOSEŽKOV	198
	Kriteriji za vrednotenje dosežkov učencev	200
	ZAKLJUČNE MISLI: KO ARHITEKTURNI PROSTOR POSTANE IZHODIŠČE ZA USTVARJALNO UČENJE IN LIKOVNO IZRAŽANJE	207
	REFERENCE	209

KNJIGI NA POTI

Arhitekturno oblikovanje je likovno področje prisotno zastopano v učnih načrtih tako za osnovno kot za srednjo šolo. Je enakovredno ostalim oblikovalskim področjem, kar pomeni, da so mu namenjene enako število ur kot risanju, slikanju, grafiki ali kiparstvu pri rednih predmetih. Žal je poznavanje posebnosti izjemno širokega področja močno okrnjena. Po eni strani je večji izobraževalni poudarek namenjen tradicionalnim zvrstem umetnosti, po drugi pa se arhitekturna stroka ni preveč ukvarjala z izobraževanjem. Tako je, po mojem mnenju, nastala potreba po celostnem pregledu arhitekturnega oblikovanja tako s stališča samega pojmovanja arhitekture, poznavanje posebnosti, ki so lastne področju, didaktičnih in metodičnih pristopov za izvajanje likovnih nalog ter vzgojno-izobraževalne pomembnosti primerne izvajanja v učnem kontekstu.

Cilj pričujoče monografije vsekakor ni predstavljati rešitev problema, ki ga imamo pred seboj, temveč predstaviti kompleksnost področja in neke vrste vodila za tematike, v katere se je potrebno poglobiti, če želimo izvajati kakovosten likovni pouk na področju arhitekturnega oblikovanja.

Poleg iz likovnega oz. estetskega vidika, arhitekturo lahko opisujemo iz različnih aspektov, ki so danes ključni pri razvoju prostora v katerem živimo. Povezana je s trajnostnim razvojem, saj je vsaka gradnja s svojimi tehničnimi značilnostmi lahko pozitivno ali izjemno negativno, kar se tiče porabe energije nujne za funkcioniranje, prijazna ali ne okolju. Ko govorimo o okolju se tudi dotikamo ekologije, odnosa do narave, človeku zdravih in prijaznih gradbenih materialov in načinov gradnje. Razvoj tehnike in tehnologije, novi materiali na trgu in računalniško oblikovanje arhitekturnih objektov so v okviru globalizacije prinesli razvoj, ki ga stoletja niso

videla. Potrebno je znanje za kritično in primerno presojo, kaj je v našem okolju primerno in kaj ni. Na tej točki se dotikamo še vsebine, ki je izrecno omenjena v učnih načrtih: poznavanje in varovanje kulturne dediščine, ki je eden od ključnih temeljev kulturne identitete.

Učni proces arhitekturnega oblikovanja je poseben zato ker vključuje nekaj značilnosti, ki so specifične področja. Arhitekturno oblikovanje je edino likovno področje pri katerem učenci načeloma izdelajo tridimenzionalne modele objektov v pomanjšanem merilu. To velja tudi za materiale, ki jih uporabijo, saj kamenček na maketi izven merila je skala v realnosti. Zato je pomembno, da doživijo vodeno izkušnjo zaznave realnega prostora, da začutijo vpliv značilnosti prostora in njihovo počutje v njem. Pri arhitekturnem oblikovanju izdelajo skice, risbe prostorov in morajo razviti prostorsko predstavljivost, razmerje med dvodimenzionalno in tridimenzionalno predstavitvijo prostora.

Vsak arhitekturni objekt ima določeno namembnost in oblika sledi ali je usklajena s funkcijo objekta. Običajno se namembnost izkazuje pri likovnem motivu. Zato načrtovanje motiva mora slediti, tako kot pri vsakemu oblikovalnemu področju, specifičnim značilnostim področja.

Vsak arhitekturni objekt izpostavlja odnose med njim in sosednjim objektom bilo na podeželju ali v mestu. Tudi če je osamljen, je v stiku z naravnim okoljem, ki ga obdaja. Pri tem gre za razumevanje družbene dimenzije arhitekture v večplastnem zgodovinskem okolju, kraju, prostoru in času.

6

Zaradi vsega povedanega je najbolj pomembno vprašanje, ki si ga lahko postavimo ob načrtovanju likovno vzgojno izobraževalnega procesa arhitekturnega oblikovanja, kako bogatiti učenčeve izkušnje zaznave prostora, da bi povečali občutljivost pri odkrivanju predvsem domačega okolja in se zavedali značilnosti prostora, v katerem živijo?

Namen tega dela je predstaviti iztočnice za razumevanje različnih dejavnikov, ki igrajo pomembno vlogo pri načrtovanju učnega procesa arhitekturnega oblikovanja. Zato je delo razdeljeno na dele in poglavja, od splošnih tematik, ki se dotikajo tudi druga področja likovne vzgoje do vse bolj specifičnih, povezanih z arhitekturnim oblikovanjem.

Še beseda o likovni kulturi. Človek se že od nekdaj sporazumeva in izraža preko likovne ustvarjalnosti in umetnosti. V naši naravi je, da predmete in stvari, ki nas obkrožajo opazujemo in vrednotimo tudi na podlagi vizualnih zaznav. Likovni jezik je del našega vsakdana in razvoj likovne kulture je izrednega pomena za življenje v vsaki skupnosti (Swift in Steers, 2002, 7-13).

Predmet risanje je ob uvedbi v slovenske šole pomenil več ali manj razvijanje ročnih spretnosti, urjenje opazovanja in z veliko količino geometričnega risanja tudi razvijanje natančnosti. Pouk ni bil prilagojen učenčevi starosti in zmogljivosti in ni

razvijal otrokove ustvarjalnosti. Likovni pedagogi so se od uvedbe naprej borili za enakovredno sprejemanje in dojetje predmeta s strani drugih učiteljev in laične javnosti. Položaj predmeta se je od samega začetka nedvomno popolnoma spremenil in izboljšal vendar ga žal še vedno vsi ne sprejemajo kot enakovrednega "glavnim" predmetom kot so matematika, slovenščina in tuji jeziki. To je razvidno tudi iz števila ur namenjenih predmetu v višjih razredih osnovne šole. Kar je seveda neutemeljeno, saj je likovna vzgoja s svojimi cilji predmet, ki združuje tako izobraževanje kot vzgojo in postavlja temelje za oblikovanje učenčevih stališč do sveta, vrednot in je razvoj likovne kulture zato ključnega pomena v vzgojno izobraževalnem procesu. Prehodili smo dolgo pot sprememb, da učencem zagotovimo pouk, pri katerem razvijajo celovito osebnost, ustvarjalno svobodo in v kateri ima vsak učenec priložnost, da razvija lastne potenciale in se s tem pripravlja za prihodnost, ki je verjetno bolj kot kadarkoli prej v zgodovini popolna neznanka. Ustvarjalnost ni lastnost izbranih, ampak osebna značilnost, ki se razvija z izkušnjami v primernem okolju.

Okolje nas na vsakem koraku vizualno nagovarja. Govorimo o vizualnem onesnaževanju bivalnega okolja, o videzu večne mladosti, o stereotipih lepote, ki je najprej vidna, o modnih trendih, ugodju in skladnosti, ki jih dojemamo z vidom. Brez vizualnega v digitalnem komuniciranju si danes več ne predstavljamo življenje. Žal se še marsikdo ne zaveda, da »govorimo« v jeziku, ki ga moramo nujno obvladati v svetu ponudbe, povpraševanja in pogostega vizualno likovnega manipuliranja. Prepričanje, da je likovna vzgoja namenjena le spoznavanju likovne umetnosti, kot del splošne kulture je kratkovidno in površno. Razvijanje sposobnosti vizualnega opazovanja, vizualnega in kreativnega mišljenja, kritičnega vrednotenja, domišljije, sposobnosti načrtovanja dela, tehnične in motorične občutljivosti so vzgojni cilji predmeta, ki so bistveno trajnejši od golega izobraževanja. In so ključni pri področju arhitekturnega oblikovanja.